

ROZHOVORY O DIDAKTIKE

Miloslav Vojtech (FiF UK): O vyučovaní slovenského jazyka a literatúry

1 O vyučovaní slovenského jazyka a literatúry sa rozprávame s profesorom Miloslavom
2 Vojtechom.

3 Miloslav Vojtech pôsobí na Katedre slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej
4 fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Venuje sa problematike dejín slovenskej
5 literatúry konca 18. a 19. storočia, metodológii literárnej histórie, dejinám slovenskej
6 literárnej historiografie a didaktike slovenskej literatúry. Od roku 2002 je členom a od roku
7 2017 predsedom Rady Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny.

8

9 K učiteľskej profesii som sa dostal viac menej premyslene, na základe môjho rozhodnutia
10 ako maturanta ísť študovať slovenský jazyk a literatúru a históriu na Filozofickú fakultu
11 Univerzity Komenského. Študoval som teda obidva tieto aprobačné predmety. V tých
12 časoch sme vlastne mali možnosť vybrať si jeden predmet ako diplomový. Ja som si ako
13 diplomový predmet zvolil slovenský jazyk a literatúru, z ktorého som teda robil aj
14 diplomovú prácu a končil som ho de facto v piatom ročníku. Po skončení vysokoškolského
15 štúdia na Filozofickej fakulte som nastúpil ako doktorand na Katedru slovenskej literatúry
16 ako literárnej vedy, ale vieme teda, že to doktorandské štúdium v tých časoch nebolo nejak
17 dobre platené. Tak každý z nás si hľadal aj nejaké iné zamestnanie. A ja som teda nastúpil
18 zároveň ako stredoškolský učiteľ na gymnázium. Na gymnáziu som učil obidva predmety,
19 učil som aj slovenčinu, učil som aj dejepis, učil som teda študentov štvorročného gymnázia,
20 ale aj študentov na osemročnom gymnáziu, teda bol som v kontakte aj s tými nižšími
21 ročníkmi toho osemročného gymnázia, čo bolo pre mňa takou veľmi cennou skúsenosťou
22 do života. A ovplyvnilo to aj moje ďalšie profesijné smerovanie, súčasťou ktorého bolo aj to,
23 že som začal vyučovať predmet didaktika slovenskej literatúry, ktorému sa venujem vlastne
24 doteraz. Počas aj už potom môjho pôsobenia na Filozofickej fakulte na katedre, najprv teda
25 v pozícii asistenta, odborného asistenta, potom docenta a profesora, som bol vždy v takom
26 živom kontakte s učiteľmi zo základných a stredných škôl. A to aj vďaka tomu, že som patril
27 k zakladajúcim členom Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny, teda profesijného združenia,
28 ktoré združuje učiteľov všetkých stupňov škôl. No a tomuto združeniu mám česť
29 momentálne aj predsedieť. Takže toto bola taká moja cesta - udržiavať permanentný kontakt
30 práve s tou učiteľskou profesiou. Okrem toho som aj spolupracoval ako recenzent pri
31 vydávaní stredoškolských učebníc literatúry. Spolupracoval som teda s bývalým Štátnym
32 pedagogickým ústavom, teraz s NIVAMom, v predmetových komisiách, ktoré sa venujú teda
33 predmetu slovenský jazyk a literatúra. Takže ten môj rešpekt a úcta k tomuto učiteľskému
34 povolaniu tu stále je a stále participujeme práve na smerovaní tohoto predmetu.

1

1 **Máte bohaté skúsenosti, čo máte na vyučovaní slovenčiny alebo literatúry najradšej?**

2 Na vyučovaní literatúry, lebo začnem teda tou literatúrou, lebo vždy som sa teda profesijne
3 orientoval týmto smerom, na vyučovaní literatúry práve mám najradšej čítanie. A práve to
4 je niečo, čo ako keby vypadávalo v posledných rokoch práve z vyučovania literatúry. Často
5 sa stretávame s tým, že deti alebo študenti sa učia o literatúre bez literatúry, bez čítania.
6 Učitelia ich vedú často k memorovaniu napríklad obsahov literárnych textov, namiesto
7 toho, aby si ten text prečítali. Takže práve to čítanie je prostriedok na osvojovanie si práve
8 toho literárneho poznania a čítanie je ten fenomén, ku ktorému by sme sa mali systematicky
9 vracieť, práve pri tom vyučovaní. Takže asi to čítanie by som dal na prvé miesto. A práve
10 s tým čítaním súvisí aj odkrývanie nejakých tajomstiev minulosti, lebo keď sa venujeme
11 literatúre aj starších literárnych období, tak práve tie literárne texty, ktoré v minulosti
12 vznikali, ako keby nám odkrývali dobu, v ktorej vznikli, ako keby nám hovorili o živote ľudí,
13 ktorí už dneska nie sú medzi nami. Tie tajomstvá minulosti práve v tých literárnych textoch
14 ako keby boli zakódované. A to je na tej literatúre pekné a úžasné. A práve túto krásu by sme
15 mali odovzdávať aj práve týmto generáciám, ktoré vychovávame.

16 **Často sa hovorí, že tie terajšie generácie k tomu čítaniu nemajú až taký pozitívny vzťah.** 17 **Máte nejaký tip alebo nápad, ako ich motivovať k čítaniu?**

18 Ja aj zo svojej pedagogickej skúsenosti, vždy som vedel nájsť také typy literárnych textov,
19 ktoré vedeli zaujať toho čitateľa. Doteraz si spomínam, ako študentov prvého ročníka
20 gymnázia fascinovali napríklad stredoveké legendy, ich príbehy, silné príbehy, často aj
21 príbehy, ktoré boli plné možno aj naturalistických scén, ich dokázali zaujať a boli vyslovene
22 prekvapení, že tak dávno mohlo vzniknúť niečo takéto úžasné. Takže výber literárneho textu,
23 vhodného literárneho textu, je asi takým základom, na ktorom by sme mali stavať. A možno,
24 že by sme sa mali aj trošičku vrátiť k tomu, ako dneska vnímame literárny kánon. Často medzi
25 textami takzvaného povinného čítania sú texty, ktoré už nedokážu osloviť súčasného
26 čitateľa, ale možno by bolo..., možno by stálo za to, zvážiť ich prehodnotenie, nahradenie
27 textami inými, alternatívnymi, krajšími, zaujímavejšími. To sa všetko dá.

28 **Vy ste spomenuli to povinné čítanie. Pre mnohých žiakov a študentov práve to je taká tá** 29 **nočná mora literatúry. Čo je pre Vás tou menej príjemnou časťou vyučovania?**

30 Menej príjemnou časťou vyučovania, možno nášho predmetu, je zvládnutie práve práce
31 s jazykom. Tuna vidím práve v posledných rokoch taký výrazný pokles úrovne znalosti práce
32 s jazykom. Nehovorím konkrétne o pravopise, alebo o takýchto veciach, ale skôr o takých
33 tých praktických zručnostiach ako je štylizácia, tvorba vety, krátkych útvarov, slohových
34 útvarov. Teda tá práca s jazykom ako keby sa dostávala nejak do úzadia, hoci je veľmi
35 preferovaná práve tými modernými kurikulumami. A tam vidím taký výrazný prepád. A vidím
36 to práve na študentoch, ktorí k nám nastupujú po absolvovaní stredoškolského štúdia, že
37 jednoducho tieto schopnosti sú na veľmi nízkej úrovni. Na tomto treba pracovať, ale tiež je
38 to niečo, čo sa dá robiť zaujímavejšie, pútavejšie, možno ísť cez techniky tvorivého písania,
39 ktoré ponúka naozaj množstvo kreatívnych metód, ako sa zdokonaľovať aj v tomto smere.

1 **Vy ste mi tak trochu nahrali... Ako by sa podľa Vás mala učiť literatúra a slovenský jazyk**
2 **v našich školách?**

3 Slovenský jazyk a literatúra myslím, že na mnohých školách sa učí dobre. Ja nepatrím
4 k ľuďom, ktorí hovoria, že všetko, čo doteraz máme v našom školskom systéme je zlé
5 a nefungujúce. Ja som sa stretol, či už počas svojich detských alebo študentských časov, ale
6 aj v súčasnosti, s množstvom fantastických učiteľov, ktorí dokážu nadchnúť pre tento
7 predmet. Ja takisto nikdy nezabudnem na svojich vynikajúcich učiteľov slovenčiny, či už na
8 základnej alebo na strednej škole, ktorí ma jednoducho nadchli pre tento predmet, a preto
9 som sa rozhodol, že som ho aj vyštudoval. Takže možno, že do toho vyučovania vrátiť
10 ľudskosť, kreativitu, ukazovať na tom jazyku a na literatúre to, čo je pekné a takýmto
11 spôsobom presvedčiť tú mladú generáciu, že to má zmysel.

12 **Máte nejaký takýto tip aj pre budúcich učiteľov a učiteľky slovenského jazyka a literatúry?**
13 **Ako tých pripraviť na to, aby boli tými, čo nesú tú pomyselnú faklu dobrého vyučovania?**

14 V prvom rade chcem byť aj sám im takým vzorom. Aj na tých prednáškach a seminároch im
15 dať niečo, čo si možnože v tej praxi opäť opášia, na čo si opäť spomenú a pomôže im to.
16 Takže možno, že začať od seba. To je také akési krédo, ktoré vo vzťahu k tým budúcim
17 učiteľom by som chcel zdôrazniť.

18 **To znie veľmi inšpirujúco. A ja sa stotožňujem s tým, že v každom z nás by študent mal nájsť**
19 **také niečo, čo si vezme do tej svojej praxe a čo efektívne zopakuje. Ak by ste mali ten**
20 **priestor, či už z pozície Vašej, ktorú máte tu na fakulte, alebo učiteľskými očami zo škôl,**
21 **niečo v tom našom vzdelávacom systéme zmeniť, čo by to bolo na prvom mieste?**

22 Čo sa týka nášho vzdelávacieho systému, tak čo by som chcel zmeniť, najmä vo vzťahu
23 k tomu nášmu predmetu, je dať mu väčší priestor. My sme si robili taký prieskum v rámci
24 európskych krajín, že teda aký priestor sa venuje práve materinskému jazyku a literatúre
25 najmä na stredných školách a tie čísla sú veľmi zlé. Slovensko patrí ku krajinám, ktoré majú
26 najnižší počet hodín, teda tej dotácie určenej pre vyučovanie materinského jazyka
27 a literatúry. Keď to porovnáme s okolitými krajinami ako je Poľsko, Maďarsko, nehovorím už
28 o Rakúsku, Nemecku, tak naozaj sme teda na chvoste Európy. Takže to je taká dôležitá vec,
29 ku ktorej by sme sa asi mali vrátiť pri rôznych plánovaných kurikulárnych transformáciách
30 a zamyslieť sa nad tým. A toto je možno aj taká príčina zaostávania Slovenska v rôznych
31 celosvetových testovaniach, aj napríklad testovanie PISA a podobne. Ďalej čo by bolo treba
32 možno nejak reštrukturalizovať, to je podoba maturitnej skúšky. Veľká väčšina krajín Európy
33 v rámci písomnej časti maturitnej skúšky preferuje takzvanú literárnu esej. A to je naozaj
34 žáner, ktorý je náročný, ktorý je systematický, ale ku ktorému sú tí žiaci postupne vedení
35 počas to svojho stredoškolského štúdia. Takže mali by sme sa trošičku pozrieť okolo nás
36 a inšpirovať sa ostatnými krajinami, kde toto funguje. No a celkovo by bolo vhodné, keby
37 sme venovali väčšiu pozornosť proste humanitnému vzdelávaniu ako takému na stredných
38 školách a nebagatelizovali vlastne význam humanitného vzdelávania pre spoločnosť. Takže

- 1 toto je ďalší taký bod, taká neuralgická záležitosť, ktorú by sme mali nejakým spôsobom
- 2 prehodnocovať.
- 3 **Ja verím, že pre tie Vaše návrhy sa niekde nájde priestor, pretože, mne aspoň, znejú veľmi**
- 4 **rozumne. Na záver Vám položím ešte poslednú otázku, čo by ste odkázali budúcim učiteľom**
- 5 **a učiteľkám slovenského jazyka a literatúry?**
- 6 Aby sa nevzdávali, aby sa nenechali znechutiť, aby vydržali. A dúfajme všetci spoločne teda,
- 7 že svitnú jedného dňa lepšie časy, kedy aj to ohodnotenie práce učiteľa bude trošku na inej
- 8 úrovni a učители získajú aj lepšie podmienky na svoju prácu.
- 9 **Ďakujem veľmi pekne za inšpiratívny rozhovor.**
- 10 Aj ja ďakujem veľmi pekne.

Prepis záznamu v roku 2023 vyhotovila:

Mgr. Karin Černickaja, Ústav aplikovanej psychológie, FSEV UK

4

Ako citovať tento rozhovor:

Vojtech, M. (2023). O vyučovaní slovenského jazyka a literatúry. In: Dvorská, D., Sokolová, L., Karolčík, Š., Dovičák, M., Griguš, S., & Hráčan, Z.: *Učiteľská akadémia UK* [webová stránka]. Získané z <https://www.ucitelskaakademia.sk>.